

TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ TÜRKİYE EĞİTİM MECLİSİ

5. EĞİTİM KONGRESİ

“YABANCI DİL ÖĞRETİMİ”

29-30 KASIM 2013

TOBB, ANKARA

Sonuç Raporu

13 Aralık 2013

TOBB EĞİTİM MECLİSİ 5. EĞİTİM KONGRESİ “YABANCI DİL ÖĞRETİMİ”

SONUÇ RAPORU

1. Giriş

29-30 Kasım 2013 tarihlerinde Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Sayın Doç.Dr. Yusuf TEKİN ve Birliğimiz başkanı Sayın M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU katılımları ile gerçekleştirilen, TOBB Eğitim Meclisinin düzenlediği “Yabancı Dil Öğretimi” konulu 5. Eğitim Kongresi akademisyen, öğretmen, yayıncılar, özel okullar ve devlet okullarının buluştuğu ve yabancı dil öğretimini masaya yatırdıkları bir kongre olmuştur.

Kongrenin ilk günü ile ikinci günün öğleden önceki oturumlarında çağrılı konuşmalar ve panellere yer verilmiştir. Bu oturumlarda konunun uzmanlarınca yabancı dil öğretimi farklı bakış açılarından değerlendirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

Bu sonuç raporu kongrenin genel bir değerlendirilmesini içermektedir. Raporda paralel oturumlara genişçe yer verilmiştir. Çünkü bu oturumlar ayrı ayrı salonlarda yapılmış olup katılımcıların sadece bir kısmının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu değerlendirmelere bağlı olarak bazı önerilere raporun sonunda yer verilmiştir.

2. Genel Değerlendirme

Kongre sırasında dört panel gerçekleştirilmiştir. Bu panellere başkanlar dışında 17 konuşmacı katılmıştır. Panel konuları: Örgün Öğretimde Yabancı Dil Öğretimi; Yabancı Dil Öğretmen Eğitimi; Yabancı Dil Öğretiminde Program ve Ders Kitapları ve Yaygın Öğretimde Yabancı Dil Öğretimi ve Yabancılara Türkçe Öğretimi dir.

Birinci panelde örgün eğitimde başka ülkelere kıyasla öğretim sürecinde daha çok zaman harcamamıza rağmen başarıya ulaşamadığımız konusunda fikir birliği olduğu görülmüştür. Bunun sebeplerine konuşmacılar tarafından etraflıca değinilmiş; bunlar arasında öğretim stratejileri, öğrenme ortamı, öğretmenlerin yeterliliği ve profesyonel gelişimleri gibi hususlar öncelikli olarak ifade edilmiştir.

İkinci panelde öğretmen eğitimi açısından yabancı dil değerlendirmeleri yapılmış; öğretmen eğitimi programlarının hazırlanmasındaki problemler, öğretmenlerin sınıf içi ve okullarda yaptıkları uygulama çalışmalarındaki yetersizlikler, öğretmen adaylarının materyal geliştirme konusundaki tecrübelerinin oluşturduğu sorunlar gibi hususlar ön plana çıkarılmıştır.

Üçüncü panelde yabancı dil öğretiminde kitaplar ve diğer materyaller ve yayıncıların konu hakkındaki düşünceleri sunuldu. Bu oturumda kitap ve materyallerin eskiye kıyasla kalitesinin arttığı, öğretim programındaki değişiklikler ve dil öğrenmeni artık ilkokul ikinci sınıftan başlaması, yayıncıların maliyetler konusunda çok sıkıntılar yaşadıkları gibi hususlar vurgulandı.

Son panel de ise yaygın eğitim ve yabancılara Türkçe öğretimi konusu panelistlerce işlendi. Bu oturumda örgün eğitim dışındaki yabancı dil öğretiminin sorunları bir boyutta tartışılırken Türkçe'nin yabancılara "yabancı dil" olarak öğretilmesi konusunda önemli noktalara vurgu yapıldı. Ülke olarak dilimizi yabancılara öğretmede yetersizlikler yaşadığımız ve TÖMER'in yeterince çözüm olmadığı konusu da gündeme geldi.

Bu dört panelden sonra aşağıda detayları ayrıntılı bir şekilde sunulan paralel oturumlara geçildi. Burada dört panelde konuşmacılar tarafından ön plana çıkarılan bazı öneriler öncelikle verilecek sonra da paralel oturumlar ve bu oturumlarda ön plana çıkan konu ve önerilere raporun kalan kısmında yer verilecektir.

3. Genel Öneriler

- Devletin yabancı dil öğretimi ile ilgili bir felsefesi ve buna bağlı olarak planı olmalıdır. Bu yolla dil öğretimine okul programları içerisinde harcadığımız zamanı daha verimli kullanmak ve gerçek anlamda ihtiyaç olan kadar dil öğrenmeyi garanti altına almak mümkün olabilecektir.
- Ülkemizin dil öğrenme alanındaki politikalarının sürekliliği olan bir politika haline gelmesi için mevcut kurumsal yapı gözden geçirilmeli; gerekliyse bir Bakanlık bünyesinde (Milli Eğitim Bakanlığı olabilir) "Yabancı Dil Öğretim Politikaları Birimi" kurulmalıdır.
- Yabancı dil öğretiminde yardımcı ders araçları serbest bırakılmalıdır. Bu serbestlik diğer dersler için de sağlanmalıdır. Ayrıca, ders kitaplarının ve materyallerin seçiminde öğretmenlere esneklik tanınmalıdır.
- Türkçe'nin uluslararası bir dil kimliğine gerçek anlamda kavuşması için gerekli çalışmalar ve uluslararası kurumlara üyelikler için çalışmalar başlatılmalıdır.
- Hayatında öğretmenlik yapmamış akademisyenlerin öğretmen adaylarını yetiştirmeleri öğretmenlerin yetersiz deneyimlerle yetişmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle dil eğitimi alanındaki master ve doktora programlarına 3-4 yıl öğretmenlik tecrübesi olmayanlar alınmamalıdır.
- Öğretmen yetiştirmede ikinci öğretim, formasyon, ve uzaktan eğitim gibi programların tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Yabancı dil öğretmen açığının hemen hemen ortadan kalkmış olmasını da dikkate alarak daha nitelikli öğretmen yetiştirme hedeflenmelidir.

- Yeni öğretmen adayları 4+4+4 yeni eğitim sistemine göre yetiştirilmeli. Bu açıdan lisans öğrenimlerinin son iki yılında öğretmen adaylarına ilk, orta ve lise yabancı dil öğretmenliği için farklı içerikte yeni seçmeli dersler programlara yerleştirilmelidir.
- Öğretmenlik bütün mesleklerde olduğu gibi uygulamalara aktif katılımı öğrenilir. Bu açıdan öğretmen adaylarının okullarda yapacakları uygulamalar artırılmalıdır. Bu süre en az 2 tam yarıyıl olmalı ve öğretmen adaylarına farklı okul türlerinde uygulama yapma fırsatları sunulmalıdır.
- Tüm Paydaşların görüşlerinin çalıştaylar yoluyla alındığı ve taslağın şekillendirildiği Öğretmen Yetiştirme Stratejisi, Milli Eğitim Bakanlığınca gerekli yasal düzenlemeler yapılarak biran önce uygulamaya konulmalıdır.
- Genelde öğretmen yetiştirmede, özel olarak Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştirmede Akreditasyon ve Kalite Güvencesi çalışmalarının öğretmen yetiştiren kurumlarda başlatılması ve sürdürülebilir bir yasal düzenleme ile desteklenmesi sağlanmalıdır.
- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilmiş olan öğretmen yeterliklerinin uygulamaya geçirilmesi için eğitim fakülteleri ile işbirliği yapılmalıdır.
- Dil öğretiminin yeni düzenlemeye göre ilkokul ikinci sınıftan başlatılmasını da dikkate alarak dil öğretmeni yetiştirmede ilkokul-ortaokul ve liseler için ayrı öğretmen yetiştirme programları hazırlanmalıdır. Birçok branşta yapılan bu ayrımın dil alanı için de pedagojik açıdan gerekli olduğu unutulmamalıdır.
- Dil öğrenmede önemli konulardan biri de materyallerdir. Bu anlamda, yayıncıların sıkıntılarının yetkililerce dinlenmesi ve çözüme kavuşturulması onların daha kaliteli materyaller ve ders kitapları hazırlatmasına önemli katkı sağlayacaktır.

KOMİSYON ÇALIŞMA RAPORLARI

Komisyon 1: Örgün Eğitim Komisyonu

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Yasemin KIRKGÖZ (Çukurova Üniversitesi)

Komisyon 2: Yaygın Eğitim ve Yabancılara Türkçe Öğretimi Komisyonu

Oturum Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Servet ÇELİK (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Komisyon 3: Yayımcılar Komisyonu

Oturum Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÖZ (Hacettepe Üniversitesi)

Komisyon 4: Öğretmen Eğitimi Komisyonu

Oturum Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Perihan SAVAŞ (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)

Komisyon 1: Örgün Eğitim Komisyonu
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Yasemin KIRKGÖZ (Çukurova Üniversitesi)

Komisyonunda hem devlet okullarında hem de özel okullarda görev yapmakta olan yabancı dil öğretmenlerinin ders verme ve değerlendirme sürecinde yaşadıkları problemler ve çözüm önerileri görüşülmüştür. Komisyon üyelerimizin hemfikir olduğu bazı tespitlerde bulunulmuştur.

Öğrenci motivasyonunun yetersiz olması, derse ayrılan zamanın ve sınıf mevcudunun da etkisiyle her bir öğrenciye ulaşmanın zor olması sınıf yönetimini olumsuz etkilemektedir. Yabancı dil laboratuvarlarında ve video benzeri materyallerle desteklenmiş sınıf içi etkinliklere rağmen sınıfın önemli bir kısmı İngilizce derslerine kayıtsız kalabilmektedir. Bu anlamda, öğrencilere yabancı dilin önemini daha erken yaşlarda kavratmanın bu noktada etkili olabileceği düşünülmektedir.

Her ne kadar müfredat ortak olsa da aynı okul içinde ders vermekte olan İngilizce öğretmenleri arasında yöntem olarak farklılıklar olabilmektedir. Öğretmenlerin bir kısmı belirli yöntemlere bağlı kalırken diğer bir kısmı farklı ve gelişen yöntemlere başvurmakta, bu farklılık değerlendirme sürecine de aynı şekilde yansımaktadır. Okul bazında ortak yapılan İngilizce sınavları müfredatla uyum içerisinde olmayı zorunlu kılmakta bu da beraberinde öğretmenlerin müfredat konusunda daha disiplinli olmalarını gerektirmektedir.

İngilizce dersleri ile ilgili olarak, ölçme ve değerlendirme sisteminde değişiklik önerildi. Buna bağlı olarak, yazılı sınavların yerine sene sonunda yapılacak olan düzey belirleme sınavıyla öğrencilerin kur atlamasının (A1-A2 gibi) daha uygun olacağı belirtildi.

İngilizce derslerinde karşılaşılan sorunlara ilişkin önerileri aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

- ◆ Ölçme ve değerlendirme sistemden tamamen çıkarılmalı, öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi gereklidir,
- ◆ Yazılı sınav soru türü olarak çoktan seçmeli soruların yanında diğer soru türlerine de yer verilmelidir,
- ◆ İngilizce dersi ulusal sınavlarda (YDS, SBS) değerlendirilmelidir,
- ◆ 4 becerinin ölçüldüğü Cambridge ESOL sınavlarından yararlanılabilir,
- ◆ Müfredatı uygulamanın yanında, öğretmenler, öğrencilerin günlük yaşamda baş etmesi gereken konuşmaları yapabilme becerilerini geliştirmelerine de yardımcı olmalıdır. Ayrıca, müfredatın da yeniden düzenlenerek öğrencilerin günlük konuşmaları yapabilme becerilerini geliştirmelerine yardım edecek yapıya kavuşturulmalıdır.

- ◆ 3-5 kişiden oluşan komisyonlarca, Türk toplumuna özgü kültür dokusuna uygun ve öğrencinin günlük yaşamda kullanacağı İngilizceyi kapsayan, “can do statement” ları içeren kitaplar hazırlanmalıdır,
- ◆ Öğrencilerin, ürettikleri şiir, hikâye, gibi ürünleri saklayabilecekleri ve daha sonra kendilerinin gelişimlerini inceleyebilecekleri, velileriyle de paylaşabilecekleri performans değerlendirme aracı olan portfolyodan yararlanılmalıdır,
- ◆ Öğretmenlerin takım halinde çalışma ruhunun geliştirilmesi gerekmektedir.

Plan ve programa ek olarak öğretmenlerin bireysel çabaları ve motivasyonları da kritik önem arz etmektedir. Bunların dışında, yabancı dil derslerinin, dilin kültür ve yaşam tarzı boyutlarını da dikkate alacak şekilde planlanması ve uygulanması yararlı olacaktır.

Gündeme alınan diğer bir konu da, yabancı dil ağırlıklı liselerde yabancı dil derslerinin saatlerinin azaltılmasının öğrencilerin motivasyonunu, dil becerilerinin gelişimini ve başarısını etkilemesidir. Orta eğitimi takiben lisede de yabancı dil eğitiminin aynı ağırlıkta devam etmesi bu sürecin diğer bir boyutunu oluşturmaktadır. Ayrıca, müfredatta karşılaşılan sık değişiklikler yalnızca öğrencilerin derse olan tutumlarını değil öğretmenlerin de uyum süreçlerini ve motivasyonlarını da etkilemektedir.

Belirtilen sorunlara rağmen, ülkemizde dil öğretiminde son 20 yıl içerisinde önemli gelişim sağlandığını gözardı etmemek gerekir, mevcut sistemde eksiklerin bazı noktaları öğretmen ve yöneticilerin işbirlikçi yaklaşımı ve takım çalışması ile telafi edilebilir.

Yukarıda belirtilen önerilere ilave olarak görüşülen aşağıdaki maddeleri ekleyebiliriz:

- ◆ Sorunun psikolojik boyutunu da dikkate almak gerekmektedir, yabancı dil öğretimi konusunda başlangıçtaki olumlu motivasyon zaman içerisinde değişmektedir,
- ◆ Dil öğretiminde gramerin doğru kullanımının öğrencilere öğretilmesi önemlidir fakat dikkat edilmesi gereken nokta gramerin bağlam içerisinde sunulmasıdır,
- ◆ Müfredat eleştirilerin tek hedefi ve cevabı olarak görülmemeli, İngilizce öğretiminde öğretmenlerin rolünün etkisi ve önemi küçümsenmemelidir. Öğretmenler kendi kendilerini denetleme sorumluluğunu üstlenmelidirler.
- ◆ Bilginin etkili sunulmasında ve materyal gelişiminde öğretmenin yaratıcı ve becerikli olmasının önemi dikkate alınmalıdır,
- ◆ Ayrıca İngilizce öğretmenleri matematik, tarih gibi diğer branş öğretmenleri ile işbirliği halinde olmalı ve bu derslerde neler öğrenildiği tartışılıp İngilizce derslerinde de mümkün konularla bağlantı kurulmalıdır,
- ◆ Öğretmen eğitimi ile ilgili olarak, kendisini sürekli yenileyen bir sistem oluşturulmalıdır. Bu sistem içerisinde yine zümre başkanları liderliğinde sağlanacak olan koordinasyonla İngilizce öğretmenlerinin, ders gözlemleri ve hizmet içi eğitimi gibi kendi gelişimlerine olanak sağlayan faaliyetlerden yararlanmaları sağlanmalıdır.

Özel okulların İngilizce öğretiminde en başat hedeflerinin öğrencileri yabancı dil konusunda PET gibi uluslararası sınavlara hazırlamak olduğunu söyleyebiliriz. Devlet okullarıyla kıyaslandığında veli-öğretmen beklentisinin özel okullarda daha yüksek olduğuna işaret edilmektedir. Bu da özel okullarda çalışan öğretmenlerin motivasyonlarını ve kendi mesleki gelişimlerine karşı tutumlarını da etkilemektedir. Bu anlamda özel okullarda ve devlet okullarında çalışan öğretmenlerin işbirliği içerisinde olması ve deneyimlerini paylaşmaları başarılarını ve mesleki motivasyonlarını artıracaktır. Devlet okullarıyla özel okullar arasındaki işbirliğin eğitim ve öğretim sürecine olumlu yansıtacağı düşünülmektedir.

Devlet okullarında görev yapacak olan öğretmenleri seçmede uygulanan öğretmenlik sınavlarının kaliteli öğretmeni tespit etmede yetersiz olduğu, öğretmenlikte gerekli olan motivasyon ve mesleki gelişime açık olma gibi özellikleri ölçemediği, ve bu konuda sınav engeline takılan yetenekli öğretmen adaylarına şans verilmesinin gerekli olduğu ortadadır. Devlet kurumlarında çalışmakta olan öğretmenlerin yarı zamanlı olarak özel kurumlarda da görev alabilmelerine ilişkin yasal engellerin kaldırılması gerekmektedir.

Almanca öğretimiyle ilgili olarak aciliyet arzeden iki önemli nokta öğrencilere materyal sağlanamaması ve müfredat programının olmamasıdır.

Son olarak önemli diğer bir sorun da derslerin sınavlara göre işlenmesidir. Bu durumda İngilizce dersleri boş geçen okulları hesaba katarsak SBS sınavlarına çocukların eşit şartlarda hazırlanamadıklarını söyleyebiliriz. Bakanlığın, SBS sınavının 6 ve 7. sınıflarda da uygulanacak olmasına ilişkin kararının tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Komisyon 2: Yaygın Eğitim ve Yabancılara Türkçe Öğretimi Komisyonu
Oturum Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Servet ÇELİK (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

İlgili oturumda akademisyenlerden öğretmenlere; eğitim kurumları, dernek ve dersane mensuplarından yöneticilerine kadar farklı grupları temsil eden yaklaşık 25 kişi hazır bulundu. Katılımcılar bu konunun ele alındığı panelde yapılan konuşmalarda altı çizilen konular üzerinde fikir alış verişi yaptılar. Burada öncelikle Yaygın Eğitim ve Yabancılara Türkçe Öğretimi konulu panelde ve ilgili komisyon oturumunda ele alınan noktaların bir özeti sunulacak, ve ardından katılımcıların dile getirdiği öneriler paylaşılacaktır.

Formal olmayan/Yaygın ortamda yabancı dil öğrenimi

Formal olmayan/Yaygın dil eğitimin genellikle resmi eğitim ortamlarının dışında gerçekleşen her türlü dil öğrenimini ifade ettiği belirtilmiştir. Bunların başında dil okulları (örn: Türkiye’de TÖMER dil okulları); okul sonrası eğitim programları, meslek okulları; mesleki eğitim seminer programları; evlete bağlı resmi eğitim kurumları (örn, MEB destekli Halk Eğitim Merkezleri), toplumun tamamına yönelik öğretim programları (örn., yaşam boyu eğitim programları, kütüphane destekli öğretim programları, vb.); tesadüfi dil edinimi ve evde eğitim gelmektedir.

Yaygın eğitim, kurumsallaşmış öğrenme ortamları dışında meydana gelen ve belirli bir amaca hizmet eden her türlü öğretim faaliyetlerinin tamamı olarak tanımlanırken (örn., Dil okulları), formal olmayan eğitim amaçlı öğrenmeden ziyade tecrübe ve çevreyle olan etkileşimle kazanılan bilgi ve yeteneklerin birikimi olarak tanımlanmaktadır.

Geleneksel olarak, örgün eğitim ortamı dışında gerçekleşen dil eğitiminin, eğitimciler ve akademisyenler tarafından azımsandığı ya da en iyi ihtimalle örgün eğitim ortamında alınan eğitimle edinilen yetilere ancak takviye niteliğinde bir ekstra çalışma programı olarak kabul edildiği görülmektedir. Fakat, özellikle son yıllarda formal olmayan dil eğitiminin yararlarını kabul etmeye yönelik giderek artan bir eğilim vardır. Bu durum, dil öğrenimini hayat boyu devam eden bir süreç olarak vurgulayan ve formal, yaygın ve formal olmayan şekilde öğrenme ve dil becerileri edinme de dahil olmak üzere her tip öğrenme yöntemini destekleyen Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı (CEFR) içinde de kendisini göstermiştir. CEFR programı hayat boyu öğrenmeyi vurgulayarak, dil öğrenimini kurumsallaşmış öğrenim ortamlarının sınırlarının dışında da devam eden bir öğrenme faaliyeti olarak kabul ettiğini ifade etmektedir.

- ◆ CEFR programı çeşitli beceri alanlarında -dinleme-okuma-sözlü iletişim ve yazma-dil kullanıcısının yeterliklerine ilişkin bir dizi beceri seviyeleri (A-C) belirlemiştir. Bu yeterlikler, dil kullanıcısının bu yeterlikleri nasıl ve nereden edindiğinden ziyade ne bildiği ve neyi yapabildiği üzerinden ölçülmektedir; yani, bu çerçeve programı dil

öğrencisinin kullanabileceği becerileri edindiren her tür dil öğrenme biçimini desteklemektedir.

- ◆ Öğrencilerin kendi gelişimlerini takip edebilmeleri ve hayat boyu dil öğrencisi olabilme bağlamında özerkliklerini kazanabilmeleri konusunda öğrencilere yardımcı olması için CEFR doğrultusunda, Avrupa Dil Portfolyo'su (European Language Portfolio – ELP) ve bu portfolyonun uyarlamaları şeklinde öğrenme ve ölçme-değerlendirme araçları geliştirilmiştir.
- ◆ Avrupa Dil Portfolyosu ve benzeri ölçme araçları, kurumsallaşmış ve sınıflandırılmış öğrenme ortamlarının dışında kazanılan becerileri ve yeterlikleri tespit etme imkanı sunar. Öğrenciler için güdüleyici bir araç olmasının yanı sıra, Avrupa Dil Portfolyosu'nun kayıtları artık iş ve istihdam alanlarında giderek artan bir şekilde dikkate alınmaktadır.

Hayat boyu dil öğrenmeyi desteklemeye ve bu anlamda öğrenme fırsatları sağlamaya ilişkin dikkate alınması gereken en önemli nokta, kişiyi akademik bir zorunluluk olmaksızın, gönüllü olarak, yabancı bir dil öğrenmeye güdüleyen faktörleri ortaya koymaktır. Bunların en önemlilerinin ekonomik etkenler ve kariyer gelişimi ile ilgili hedefler; diğerlerinin ise yurtdışında okumaya veya çalışmaya yönelik hazırlık, turistik amaçlı yurtdışına seyahat etme isteği, arkadaşlık/ilişki/sosyal bağlar kurma, ve yabancı bir dil konuşuyor olmanın kazandırdığı saygınlık olduğu görülmektedir.

Türkiye bağlamında non-formel eğitimin düzenlenmesi ve planlanması amacıyla Türk Milli Eğitim Bakanlığı, Türk insanının ekonomik özerkliğe sahip olabilmesi, sosyal gelişimi ve küreselleşme sürecine katılımı için hayat boyu eğitimin önemli olduğunu kabul etmiştir. Yaygın ve formal olmayan öğrenmenin dağınık doğası, aynı zamanda da kullanılan farklı öğrenme şekilleri, bu alanda net bir istatistiki sonuca ulaşmada ciddi bir sorun teşkil etmektedir, fakat aynı şekilde kimin ne kadar bu sürece dahil olduğunun tespiti de bir o kadar önemlidir.

Milli Eğitim Bakanlığı bu anlamdaki ihtiyaca cevap vermek amacıyla yaygın ve formal olmayan öğrenmeye katılımı ilgili geniş çapta bilgi toplamıştır. Bu kayıtlarda, sürekli eğitimin olduğu çeşitli ortamlar ve örgün eğitim dışında öğrenci ya da öğretmen olarak öğrenme faaliyetlerine katılan yetişkin ve çocuklara ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Merkezi yönetimlerin yaygın eğitimde şeffaflık sağlayacak politikalar geliştirmek, kalitede minimum standartları belirlemek, milli kaynakların etkin kullanımını sağlamak ve ihtiyaçlara cevap vermek ile yükümlü oldukları bilinmelidir (MEB'e bağlı halk eğitim merkezlerinde olduğu gibi).

Türkiye’de yaygın dil eğitimi imkânlarının çok çeşitli olduğu söylenebilir. Öncelikle, MEB halk bünyesinde sürekli eğitimi sağlamak amacıyla halk eğitim merkezlerini kurmuştur. Halk eğitim merkezlerinde el sanatları ve ev ekonomisinden okuryazarlık eğitimine, bilgisayar teknolojisine ve özellikle yabancı dil eğitimine kadar pek çok alanda kurs verilmektedir.

Yabancı dil açısından diğer yaygın öğrenim faaliyetleri özellikle Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER) gibi kuruluşlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Ankara Üniversitesi tarafından finanse edilen TÖMER dil okulları, Türkiye’nin çeşitli şehirlerinde hizmet vermektedir ve bu alanda kalite açısından saygın bir yere sahiptir. Bu ve benzeri kuruluşlar hafta içi ve hafta sonu olmak üzere İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca gibi dillerde yabancı dil eğitimi ve aynı zamanda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenler için Türkçe eğitimi dersleri sunmaktadır. TÖMER gibi yabancı dil merkezlerinde ve okullarında TOEFL (pek çok üniversiteye kabul şartı olarak aranan dünya çapında geçerli olan bir sınav) tarzında sınavlara hazırlık niteliğinde dersler de yer almaktadır. Ayrıca, TÖMER ve benzeri dil okullarında Türk dili veya yabancı dil öğretmeni olarak çalışmak isteyen kişiler için bu dil okullarında öğretmen eğitimi ve sertifikasyon programları bulunmaktadır.

Yaygın ve formal olmayan dil öğrenme ortamlarının çeşitliğini göz önüne aldığımızda, dil öğretmenlerinin oyun arkadaşları ya da ebeveynlerden eğitimli ya da eğitimsiz gönüllülere ve diplomalı dil öğretmenlerine uzanan bir yelpazeye yayıldığını söyleyebiliriz. Dil öğrenme tecrübesinin kalitesi açısından bakıldığında bu nokta oldukça önemlidir. Arkadaşlarla, aile bireyleriyle; öğrenilen yabancı dili, anadili olarak konuşanlarla iletişim kurmak öğrencilere dili doğal iletişim ortamında tecrübe etme açısından verimli bir imkân sağlayabilir. CEFR programında belirtilen beceri alanları dikkate alındığında bu tarz bir öğrenme şekli öğrencinin dinleme ve konuşma alanlarındaki yeterliliğini artırabilir. Öte yandan, formal olmayan bir ortamda gelişen bu beceriler özel ve kalıplaşmış dil bilgisi ve becerilerinin gerekli olduğu önemli sınavlarda ya da kariyer gelişiminde işe yarayabilir.

- ◆ TÖMER okullarındaki öğretmenler çoğunlukla üniversite diplomalı ve bu öğretmenler genellikle de öğrettikleri dille ilgili alanlarda yüksek lisans veya doktora dereceleri olan kişilerden oluşmaktadır. Adaylar bu okullarda öğretmen olarak görev almadan önce yeterlik sınavından geçmektedirler, TÖMER bu anlamda adaylara öğretmenlik sertifika programı imkânı da sunmaktadır.
- ◆ Türkiye’deki halk eğitim merkezlerinde olduğu gibi, yabancı dil öğretimini üstlenecek olan kişiler eğitimli ve diplomalı yabancı dil öğretmenleri olmak durumundadır; Bu kişiler devlet okullarındaki yabancı dil öğretmenleriyle aynı kriterlere tabi tutulmaktadır.

- ◆ Öte yandan, bu öğretmenlerin devlet tarafından görevlerine atanan kişiler olmaları sebebiyle motivasyon seviyeleri ve özel öğrencilerle çalışma becerileri bazı durumlarda sorun teşkil edebilmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine ilişkin sorunlar

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine ilişkin pek çok sorun genel olarak yaygın dil eğitiminde bahsedilen problemlerle benzerlik göstermektedir. Yine de, bunlara ek olarak Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenlerle, Türk dilinin yapısıyla ilgili öğrencilerin karşılaştıkları zorluklarla ve etkili öğretim materyallerine duyulan ihtiyaca ilişkin aşağıdaki konulara da değinmek gerekir.

- ◆ Türk dili öğretmenlerinin Türkçeyi yabancı dil olarak öğretme konusunda pedagojik anlamda ve ders içeriği anlamında eksikleri olduğu önemli bir sorun olarak vurgulanmaktadır. Örneğin, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten pek çok öğretmen Türkçe öğretimine ilişkin herhangi bir özel eğitim almamıştır; bu öğretmenler kendi isteklerinden ziyade atamayla görevlendirilmişlerdir ve çoğu zaman Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmeyi gelecek vadeden bir kariyer fırsatı olarak görmemektedirler. Buna ek olarak, bu öğretmenler modern öğretim yaklaşımlarını benimsemekten ziyade genellikle geleneksel yöntemlerle dil öğretimi yapmaktadırlar.
- ◆ İngilizceyi anadili olarak kullanan ve yabancı dil olarak öğretenlerde olduğu gibi, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenler de çoğu zaman hedef dili öğrenmekte olan öğrencilerin bu süreçte karşılaşılabilecekleri problemlerle ilgili tatminkar açıklamalar yapabilme ya da bu problemleri önceden tahmin edebilme noktasında yeterli Türkçe bilgisinden yoksundurlar.
- ◆ Türk dilinin telaffuz, kelime bilgisi, ünlü uyumu, cümle yapısı, ekleme ve fiil çekimi gibi açılardan Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için bazı zorluklara sebep olabilmektedir.
- ◆ Yabancı dil eğitimi alanında Türkiye’de mevcut olan öğretim materyallerinin kalitesi ciddi anlamda bir eleştiri konusudur ve aynı zamanda Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesiyle ilgili yazılan kitaplar da bu eleştiriden payını almaktadır.

Tartışmalar Neticesinde Ortaya Çıkan Öneriler

- Yaygın eğitimin MEB tanımında “örgün eğitime hiç girmemiş veya ayrılmış bireyleri” içerdiği ifadesi kullanılmaktadır. Oysaki örgün eğitim ile yaygın eğitim ayrı düşünülmemeli ve paralel olarak yürütülebilecekleri bilinmelidir.
- Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı ve Avrupa Dil Portfolyosunun kullanımının yabancı dil kurslarımızda yaygınlaştırılması ve akreditasyonunun sağlanması gerekmektedir.
- Ülkemizde sertifika konusunda bir denetimsizlik mevcuttur. MEB’in onay vermediği pek çok sertifika bulunmaktadır. Belli standartlara bağlı kalmadan verilen

bu belgelerin kontrolünü sağlama adına kaldırılmış olan TCK 263. maddesinin yeniden getirilmesi düşünülmelidir.

- 5580 Sayılı Yasaya tabi kurumların KOSGEB Teşviklerinden yararlandırılması sağlanmalıdır.
- Yabancı Dil eğitimini geliştirmek için KDV İndirimi vb. teşvikler sağlanmalıdır.
- Çalıştayımıza katılan ÖZ-KUR-DER yöneticileri, itirazlarına rağmen 5580 Sayılı Yasada Hizmet içi Eğitim Merkezlerinin, ayrı bir yer tutup farklı personel görevlendirmeleri gerektiği düşünüldüğünden, kurslardan ayrı bir tanım olarak yer aldığı belirtilmiştir. KOSGEB, İŞKUR, belediyeler, üniversitelerin kontrolsüz ve denetimsiz olarak kurumlardan haksız rekabetle öğrenci çekmesi sonucunda bazı kurumların ekonomik sıkıntıya düştüğünden bu açığı kapatmak için hizmet içi eğitim merkezi açmak yerine kayıt dışı olarak şirketlere, fabrikalara ve diğer kurum ve kuruluşlara hizmet içi eğitim faaliyetlerini mevcut kurslarından sürdürdüklerini açıklamışlardır. Ancak bu kayıt dışılığı tespit etmenin mümkün olmadığını da eklemişlerdir. İlgililer, zaten hizmet içi eğitim merkezlerinden aranan şartların muhtelif kurslarda mevcut olduğunu belirtmişler ve mali açıdan, SGK ve diğer yönlerden kurumları kayıt altına almanın tek çözüm yolunun 5580 Sayılı Yasada yeniden düzenleme yaparak kurslar ve hizmet içi eğitim merkezlerinin birleştirilmesinin olduğu kanaatlerini paylaşmışlardır.
- Yabancı uyruklu kişilere Türkçe öğretiminde 5580 sayılı yasaya tabi kurumların verdiği MEB onaylı belgelerin çeşitli kurum ve kuruluşlarla birlikte YÖK’de de geçerli olması sağlanmalıdır.
- Yabancı Dil kursları veren özel kurumların desteklenmesi sağlanmalı; bu amaçla özel kurumlardan belge alan kursiyerlerden (MEB yabancı dil sınavlarının ulusal çerçevede merkezi sistem ağının geliştirilerek ve ciddi yapılarak) Yüksek Öğretimde eğitim görenlerinin yabancı dil dersinden muaf olmaları sağlanmalıdır (Sınav geçme notu yönünden ve/veya hazırlık atlama yönünden).
- MEB bünyesinde resmi okullarda çalışan lisans mezunu yabancı dil öğretmenlerinin 1.,2., ve 3. derecede kalkınmada öncelikli bölgelerdeki kurslarda mesai saatleri dışında çalışmalarına izin verilmelidir.
- Türkçe öğretimi sınırlı sayıdaki TÖMER ve Yunus Emre Enstitüsü merkezleri ile yaygınlaştırılmaz. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine yönelik lisans programları açılmalı; bu alanda açılmakta olan yüksek lisans ve doktora programlarının sayısı artırılmalıdır. Böylelikle, nitelikli yabancı dil olarak Türkçe öğretmenleri yetişecektir. Bu nitelikli insan gücü ile bu alandaki diğer problemlere de (ihtiyaca yönelik materyal hazırlanması, öğretim yöntem ve tekniklerinin iyileştirilmesi, öğretme ortamının ve öğrenci motivasyonunun organizasyonu) çözümler üretilebilecektir.
- Yabancı dil olarak Türkçe bilgisine yönelik uluslararası kabul görürlüğe sahip bir sınav geliştirilmelidir.

- □ İsteyen yabancı dil kurslarımız kursiyerlerden ücret alarak eğitim öğretim yapma sistemi yerine, Almanya gibi Halk Eğitim Merkezi olarak, ya da özel okulların devreye girmesiyle devletimizden hizmet satın alınması yöntemini taahhütname vererek seçebilirler.
- □ MEB bünyesinde resmi okullarda çalışan lisans mezunu yabancı dil öğretmenlerine 1, 2, 3 dereceli kalkınmada öncelikli bölgelerdeki kurslarda mesai saatleri dışında çalışma izni verilmelidir.

Komisyon 3: Yayımcılar Komisyonu
Oturum Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÖZ (Hacettepe Üniversitesi)

2000’li yılların başından beri birçok ülke, erken yaştaki öğrencilere yönelik yabancı dil öğretim programı (müfredat) hazırlayarak yabancı dil eğitim sistemlerini yeniden yapılandırmış ve yeni eğitim reformlarını hayata geçirmişlerdir. Örneğin, Lüksemburg, Malta, İspanya’da 3. yaşta, Belçika, Yunanistan, İtalya ve Portekiz’de 6. yaşta, Fransa ve Polonya’da 7. yaştan itibaren İngilizce yabancı dil olarak okutulmaktadır. Uluslararası bilimsel literatür bulguları ve özellikle Avrupa ülkelerinde meydana gelen gelişmeler göz önüne alınarak ülkemizde de yabancı dil olarak İngilizce öğretim programında köklü değişiklikler yapılması çok olumlu bir gelişmedir. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlattırılan İlköğretim Kurumları İngilizce Dersi Öğretim Programı, 2013-2014 Öğretim Yılından itibaren 2 ve 5. sınıflarda uygulanmaya başlanmıştır. 2014-2015 Öğretim Yılından itibaren 3, 4, 6 ve 7. sınıflarda; 2015-2016 Öğretim Yılından itibaren 8. sınıflarda uygulanacaktır. Dolayısıyla, pek çok Avrupa Birliği ülkesinde olduğu gibi, ülkemizde de yabancı dil eğitiminin erken yaşlarda (6-6.5 yaş) başladığı bir döneme girilmiştir.

Yabancı dil eğitimine erken yaşta başlanması çok dikkatle ele alınması gereken bir konudur. Öğrencilerin erken yaşta yabancı dil öğrenmeye başlamaları yeterli olmadığı gibi, yabancı dil öğreneceklerinin de garantisi değildir. Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinde pek çok alanda yol kat eden ülkemizde,

- ◆ Yabancı dili de temel bir ders olarak konumlandırmak,
- ◆ Sınıf mevcutlarını azaltmak,
- ◆ Müfredatta dil öğretimine fiilen daha fazla saat ayırmak,
- ◆ Uygulanan müfredatı periyodik olarak değerlendirerek gerekli güncellemeleri yapmak,
- ◆ Öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik ders malzemesi üretmek, değerlendirmek ve alternatif ölçme-değerlendirme yöntemleri uygulamak,

- ◆ Erken yaşta öğrencilere yabancı dil dersi verecek formasyona sahip donanımlı yabancı dil öğretmenleri yetiştirmek,
- ◆ Öğretmen atamalarında uluslararası yabancı dil öğretmen yeterliklerini benimseyen ölçütler uygulamak,
- ◆ Öğretmenleri geleneksel hizmet içi eğitim etkinliklerinin dışında sürekli mesleki gelişim uygulamalarına dâhil etmek ve
- ◆ Bütün bunları iyi öğretim, etkin öğrenme ortamı ve öğrenimde süreklilik yoluyla desteklemek gerekmektedir.

Ülkemiz okullarında yabancı dil öğretiminde en önemli sorunlardan birisi de, yabancı dil ders kitapları ve yardımcı ders kitaplarının seçimidir. MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından ders kitapları ve materyallerinin değerlendirilmesinde geliştirilen yeni sistem ve buna bağlı ölçütler öğretim programının hayata geçirilmesinde önemlidir.

Yabancı Dil Ders Kitapları ve Yardımcı Kaynaklar Konusunda Öneriler

Kongreye katılan yayıncıların, yabancı dil ders kitapları ve yardımcı kaynaklar konusunda karşılaştıkları sorunlar görüşüldü ve çözüm önerileri sunuldu. Bu sektörde çalışan yayıncılar son on yılda %50 azalmış, bu nedenle sektör zor bir sürece girmiştir. Bütün kitaplar fikri emekle meydana getirildiği için ders kitaplarının da telif haklarına dayanması gerekmektedir. Ayrıca, ders kitaplarının ihalesinde MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı mevcut kamu ihale kanununun dışına çıkmalıdır. Bu bağlamda, uluslararası pazarlama imkânları da olmayan Türk yayıncılar, FATİH projesinin gerçekleştirilmesi ve okullarda başarılı biçimde kullanılabilmesine yönelik içerik hazırlayabileceklerini, proje kapsamında kullanılacak eğitsel içeriklerin üretilebilmesi için ARGE-KOSGEB bağlamında kendilerine teşvik ve kaynak imkânı verilebileceğini belirttiler.

Kongrede koşulları uygun olan okullarda İngilizce ders saatinin 18'e kadar çıkartılabileceğini beyan eden MEB yetkililerinin ifadelerine istinaden, yayıncılar söz konusu yoğun saat uygulamasını gerçekleştirebilecek okullarda bakanlıkça verilen ders kitaplarının yeterli olmayacağını, yardımcı ders kitapları kullanılması gerektiğini, bunun öğrenciler açısından da anayasal bir hak olduğunu işaret etmektedirler.

MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün 21 Ekim 2013 tarih ve 2994840 sayılı "Ders Kitabı Dışında Kullanılacak Yardımcı Eğitim Araçları" konulu yazısı ile öğretmen ve öğrencilere dağıtımı yapılan ders kitaplarının dışındaki diğer yardımcı ders araçlarının öğrencilere aldırılmaması, kullanımı konusunda zorlayıcı tutum içerisinde bulunulmaması ve velilere maddi sıkıntı yaratacak uygulamalardan kaçınılması istenmiştir. Bu genelge yardımcı ders kitaplarının kullanımına bariyer oluşturulmuştur, bu süreçte okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin yayıncılara karşı tutumlarının değiştiğini söyleyebiliriz.

Yayıncıların sürekli mesleki gelişimlerinin bir parçası olan okullarda kitap tanıtımı ve seminer gibi etkinliklere katılmamaları yine bu sürecin yayıncılar için doğurduğu olumsuz sonuçlardan biri olmuştur. Ayrıca özel okullarda ağırlıklı olarak uluslararası yayınevlerince hazırlanan ders kitaplarının kullanılması öğretmenlere ve yayıncılara bu yayınevleri tarafından sağlanan sürekli mesleki gelişim etkinliklerine katılabilmek için imkânı sunmaktadır. Bu anlamda, Bakanlığın yabancı kitapların önündeki yasal engeli kaldırmasının bu daire içerisinde faaliyet göstermekte olan kişilerin mesleki gelişimleri için olumlu olacağı düşünülmektedir.

Konuyla İlgili Diğer öneriler:

- ◆ Yerel veya uluslararası yayıncıların kitapları üretmeye başlamadan önce ciddi bir şekilde öğrenci merkezli ihtiyaç analizleri yapmaları gerekmektedir. Bu ihtiyaç analizlerinden toplanan bilgiler İngilizce öğretim prensipleri ile birleştirilerek yayınlar tasarlanmalıdır.
- ◆ Eğer mümkünse tasarım aşamasında her ünite bir grup öğrenciyle pilot bir çalışmada kullanılmalı ve amaçlanan öğretim hedeflerine ulaşıp ulaşılamadığı gözlenmelidir. Eğer bu mümkün olmazsa tasarlanan kitapların en az birkaç ünitesi hedef öğrencilere uygulanmalı beklenen sonucu verip vermediği sınıf gözlem raporlarıyla tespit edilmelidir. Heriki süreçten birinin uygulanması neticesinde tespit edilen eksiklikler yayınlar yeniden geliştirme sürecine tabi tutularak giderilmelidir.
- ◆ Kitapların ihtiyaçlara göre farklı şekillerde tasarlanması gerekmektedir. Örneğin haftalık 6 saat İngilizce dersi olan bir kurumla haftalık 10 saat İngilizce dersi olan kurumların müfredat hedefleri aynı olmamalıdır. Bu durum beraberinde tüm Türkiye'de uygulanacak olan genel seviye tespit sınavlarında da göz önünde bulundurulmalı. Okullar eğitimlerine göre kategorilere ayrılmalı ve bu kategorilere uygun sorulara muhatap olmalıdır.
- ◆ Yerli veya yabancı kitaplarda temel prensip olarak öğrencileri; öğrenmeye, düşünmeye ve dili kullanmaya yönlendirecek ilginç, eğlenceli ve zengin içerikler tercih edilmelidir.
- ◆ Yayınlarda yer alan etkinlikler ve alıştırmalar öğrencileri düşünmeye, yorumlamaya, anlamaya ve üretmeye sevk edecek çalışma ve görevlerden oluşmalı. Öğrencilerin kendi dünyaları ve sosyal çevreleri ile görsel - işitsel - duygusal ilişkilendirmeler yapabilecekleri kapsamda olmalıdır. Etkinlikler az zamanda çok öğretmeye çalışıp az öğrenilen tipte değil yeteri kadar zaman ayrıldığında istenilen düzeyde öğrenmeyi sağlayıcı ve pratikte kullanılabilir olmalıdır.

Komisyon 4: Öğretmen Eğitimi Komisyonu
Oturum Başkanı: Yrd. Doç. Dr. Perihan SAVAS (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)

Ülkemizde yabancı dil öğrenme başarısını arttırmak adına TOBB 5. Eğitim Kongresinde çok fazla yinelenen bazı öneriler sunulmuştur. Bu öneriler yabancı dil öğretmeni yetiştirmedeki izdüşümleri ile incelendiğinde aşağıdaki önerilerde bulunabiliriz:

- ◆ **Öğrencilerimizin yabancı dili kullanmaya “ihtiyaç” duymalarını sağlamak.**
Yabancı dili öğrencilerimiz en fazla sınıfta duyma imkanına sahiptirler. Sınıf dışında ise yabancı dile erişim sadece televizyon ve bilgisayar yolu ile olabilmektedir. Bu erişim de tek yönlü olmakta ve yabancı dille iki yönlü iletişimi sağlamakta yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden hem sınıf içinde hem de sınıf dışında öğrencilerimizin yabancı dili kullanmaları için olanaklar arttırılmalıdır. Yabancı dilin gelişmesinde en önemli etken yeterli pratik yapmaktır. Bu da ancak sınıf içinde sadece öğrenilen yabancı dilin öğretmen ve öğrenciler tarafından kullanılabilmesi ile mümkündür. Bu yüzden yabancı dil sınıflarında öğretmenlerin ve öğrencilerin yabancı dili kullanmaları sağlanmalı, denetlenmeli ve teşvik edilmelidir.
- ◆ **Öğrencilerimizin yabancı dili kullanmalarında hata yapmaktan çekinmemeleri.**
Yabancı dil öğrenmede öğrencilerimizin karşılaştığı en büyük zorluklardan biri de yabancı dili kullanırken hata yapmaktan çekinmeleridir. Fakat yabancı dili daha çabuk ve motiveli bir şekilde öğrenmek için öğrencilerin özellikle konuşmalarında doğru dilbilgisi kullanmaktan çok iletişimlerinin ve iletişimlerinde verdikleri mesajın anlamına ve kalitesine önem vermeleri gerekmektedir. Hata yapmaktan çekinen öğrenciler yabancı dili kullanmak konusunda hata yapmaktan çekinmeyen öğrencilere oranla daha geç ve zor öğrenmektedirler. Bu yüzden yabancı dil öğretmenleri özellikle yabancı dilde konuşma aktivitelerinin sayısını arttırmalı ve bu aktiviteler sırasında öğrencilerin hatalarını hoş görmeli. Öğrenciler tarafından yapılan genel ortak hatalar öğretmen tarafından not alınmalı ve bunlar öğrencilerin kimliklerine gönderme yapmadan ayrı bir derste işlenmeli ve düzeltilmelidir. Ayrıca öğrencilerin arkadaşları tarafından yaptıkları hatalar yüzünden eleştirilmeleri de yabancı dilde başlangıçta hata yapmanın doğal olduğu belirtilerek önlenmeli ve yabancı dil sınıflarında yapılan hatalara hoşgörü ortamında öğrenme sürecinin bir parçası olarak görülmesi sağlanmalı. Bu anlayışın da gerek hizmet öncesi gerek hizmet içi öğretmen eğitimi programlarında yabancı dil öğretmenlerine aşılması gerekmektedir.
- ◆ **Dil sınıflarındaki öğrenci sayısının azaltılması.** Yabancı dil öğrenmedeki başarı yabancı dil kullanımının fazlalığı ile doğru orantılıdır. Öğrenciler öğretmenleri, sınıf arkadaşları ve yabancı dil öğrenme materyalleri ile ne kadar çok yabancı dilde etkileşim içinde olurlarsa yabancı dil öğrenme o kadar başarılı, çabuk ve sorunsuz olacaktır. Etkileşimin kalitesinin ve miktarının artması ise büyük ölçüde yabancı dil

sınıflarındaki öğrenci sayısının makul bir sayı olmasına bağlıdır. Yabancı dil sınıflarındaki öğrenci sayısı 20 öğrenciyi geçmemelidir. Buna bağlı olarak Eğitim Fakültelerindeki Yabancı Dil Eğitimi bölümlerinde bulunan yabancı dil öğretmen adaylarının eğitim gördüğü sınıflar da en fazla 20 kişilik olmalıdır. Böylece yabancı dil öğretmen adayları hem daha fazla yabancı dil öğretmenliği uygulama pratiği yapabileceklerdir hem de ileride kendi sınıflarında öğrencilerine uygulayacakları eğitimi bu sayıya göre modelleyebileceklerdir.

- ◆ **Teknolojinin dil öğrenmeyi desteklemesi.** Teknolojinin kullanımı yabancı dil öğrenmeyi büyük ölçüde desteklemektedir. Bunun en temel sebeplerinden biri özellikle bilgisayar teknolojisi sayesinde yabancı dil öğrencilerinin öğrendikleri yabancı dilin konuşulduğu ülkelerdeki kişilere, hayat tarzına ve kültürlere daha çabuk ve fazla ulaşma imkanı sağlamalarıdır. Ayrıca özellikle ortaöğretim ve üniversite seviyesinde yabancı dil öğrenen öğrenciler günlük yaşamlarında da teknolojiyi kullanmaktadırlar. Bu yüzden teknoloji ile yabancı dil öğrenme öğrencilere daha anlamlı gelmekte ve dili öğrenmede motivasyonları daha da artmaktadır. Teknoloji ile yabancı dil öğrenmenin faydalarından yararlanabilmek için özellikle hizmet öncesi yabancı dil öğretmen yetiştirme programlarında sunulan her derste teknoloji kullanımı örneklendirilmeli ve teşvik edilmelidir. Yabancı dil öğretmenlerinin öğrenci olarak teknoloji ile öğrenmeyi tecrübe etmemesi daha sonra teknoloji ile öğretme istek ve becerilerini kısıtlamaktadır. Bu yüzden öğretmen eğitimcileri de lisans programlarında teknoloji kullanımına destek vermelidirler.
- ◆ **Yabancı dil öğretmenin ana amacı yabancı dilde iletişim ise iletişim becerilerinin (dinleme-konuşma) öncelikli olarak ölçülmesi.** Ülkemizde yabancı dil öğrenimi ve kullanımı konusunda karşılaşılan sorunların başında yabancı dilde sözlü iletişim kuramama gelmektedir. Genel olarak yabancı dilde dilbilgisi ve kelime öğrenme belli bir seviyeye kadar gelişmekte fakat bu gelişim konuşma ve dinleme becerilerine aktarılamamaktadır. Bu sorunun çok yönlü sebepleri olmasının yanında en önemli sebep konuşma becerisinin okullarımızda, öğretmen atamalarında veya diğer alanlarda değerlendirilmemesi ve ölçülmemesidir. Düzenli ve resmi değerlendirilmesi veya notlandırılması olmayan bilgiye sahip olunmasının ya da becerisinin gelişmesinin hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin motivasyonları açısından mümkün olması beklenemez. Bu yüzden hem ilköğretim ve ortaöğretim yabancı dil sınıflarında hem de yabancı dil ile öğrenci kabul eden lisans programlarına girişte konuşma becerisinin seviyesinin ölçülmesi gerekmektedir. Bu ölçümlerde objektif değerlendirilme sağlanması adına video gibi teknolojik araçlardan yardım alınabilir. Aynı sistem yabancı dil öğretmeni yetiştirme ve atama süreçlerinde de kullanılmalıdır.

Yabancı dil öğretmeni yetiştirme başarısının artırılması için ayrıca direk öğretmen yetiştirme programlarına yönelik proje önerilerinin sunulmasında fayda vardır. Bu önerilerden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- ◆ Eğitim Fakültelerindeki uygulama dersleri hem öğretmen eğitimcileri hem de mentor öğretmenler için daha cazip hale getirilmelidir. Öğretmen yetiştirmede en önemli derslerin başında gelen uygulama dersleri bölümde bu dersleri veren öğretim elemanları için şu anda diğer derslere oranla daha az puan, daha az ek ders ücreti ve daha çok zaman harcama anlamına gelmektedir. Bu derslerin yararı ve önemine inansalar da bazı öğretim elemanları bu tip zorluklar yüzünden uygulama derslerine gereken önemi vermemektedirler. Bu dersleri öğretim elemanları tarafından tercih edilen dersler haline getirebilmek için puanları arttırılmalı, mümkünse ders ücretleri fazlalaştırılmalıdır. Ayrıca, bu dersleri veren öğretim elemanlarının ders yüklerinin bir ders eksilmesi sağlanabilir. Bu gibi imkânlar mentor hocalara da sağlanabilir. Böylece uygulama dersleri iş yükü açısından bir ağırlık değil ama sadece kaliteli öğretim elemanlarının ve mentor öğretmenlerin verebileceği bir rekabet ortamında tercih edilen dersler konumuna getirilebilir.
- ◆ Ülkemizde çok güçlü konumda olan özel sektörün özellikle Eğitim Fakültesindeki Yabancı Diller Eğitimi Bölümlerine daha düzenli ve fazla destek vermeleri sağlanmalıdır. Bunun örnekleri yurtdışında mevcuttur. Bir ülkenin eğitim fakülteleri bir ülkenin bilgi ve algı ağını doğrudan etkiler. Eğer öğretmen adayları belli bir ürün ve yaklaşımı benimserlerse bunlar ülkenin genelindeki her kesimden öğrenciye transfer olacaktır. Bunun bilinci ile özel sektör ürünlerini, projelerini veya maddi desteklerini özellikle eğitim fakültelerine yöneltmeli ve kısa vadeli şirket başarıları veya reklam bütçeleri yerine uzun süreli fakat kalıcı ürün ve vizyon paylaşımlarına yönelmelidirler. Ayrıca nitelikli yabancı dil bilen bireylere en fazla özel sektörde ihtiyaç duyulmaktadır. Eğer özel sektör firmaları yabancı dil öğretimi bölümlerine maddi ve proje olarak destek verirlerse kendi insan kaynakları gücüne de yatırım yapmış olacaklardır.
- ◆ Özellikle hizmet içi yabancı dil öğretmen eğitimi programları organize edilirken ve sunulurken yetişkin öğrenimi (Andragogy, Knowles, 1980) prensipleri göz önünde bulundurulmalıdır. Yetişkin bireylerin öğrenimi çocukların ve genç öğrencilerin öğrenimlerinden farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar göz önünde bulundurulmadan hazırlanan birçok hizmet içi öğretmen yetiştirme programı öğretmenler tarafında kabul görmemektedir. Bir öğrenci gibi hitap edilmek yerine öğretmenler meslekteki bilgi, beceri ve birikimlerinin dikkate alındığı ve üzerine inşa edildiği program ve materyaller ile hizmet içi eğitim almalıdırlar.
- ◆ Yabancı dil öğretmeni yetiştirmede internet, video ve diğer görsel medya ile daha fazla teknolojik araçlar kullanılmalıdır. Ayrıca internet yolu ile gerek ulusal gerek

uluslararası alanda yabancı dil öğretmenlerinin fikir, materyal ve ders planı paylaşımlarını sağlamak için çevrimiçi ortamlar oluşturulmalıdır.

- ◆ Özellikle sınıf içi araştırmaya istekli yabancı dil öğretmen adaylarına proje ve araştırmalarında maddi ve idari destek sağlanmalı. Mesleki gelişime açık olan öğretmenler yine maddi ve idari yollar ile ödüllendirilmelidirler.

Ülkemizde nitelikli yabancı dil öğretmeni sayısının artırılması için bir takım sorular ışığında planlamalar yapılmalıdır. Bu sorular yabancı dil öğretmen eğitiminin genel çerçevesini oluşturur ve temel olarak şunlardır:

- ◆ İdeal yabancı dil öğretmeni nasıl olmalıdır?
- ◆ İdeal hizmet öncesi/hizmet içi yabancı dil öğretmen eğitimi programı nasıl olmalıdır?
- ◆ İdeal hizmet öncesi/hizmet içi yabancı dil öğretmeni yeterlilik ölçütleri neler olmalıdır ve nasıl uygulanmalıdır?
- ◆ İdeal yabancı dil öğretmeni atama/işe alma sistemi nasıl olmalıdır?
- ◆ İlk dört sorunun cevapları sonucunda kaliteli, dinamik, kendini yenileyen ve paydaşların ihtiyaçlarını karşılayabilen milli bir yabancı dil öğretmen eğitim sisteminin sürdürülebilmesi için ne gibi destek sistemlerine ihtiyacımız vardır?

KOMİSYON KATILIMCILARINDAN NİTELİKLİ YABANCI DİL ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME KONUSUNDA GELEN ÖNERİ VE GÖRÜŞLER

Hizmet Öncesi Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştirme Programlarına Giriş Koşulları Üzerine İyileştirme Önerileri

1. Hazırlık sınıfları uygulaması yabancı dil öğretmede oldukça başarılı idi. Hazırlık sınıflarının tekrar uygulanması genel olarak yabancı dil öğrenme ve yabancı dil öğretmeni yetiştirme programlarına giren öğrencilerin dil seviyelerinin artmasına yol açacaktır.
2. Yabancı dil öğretmeni yetiştiren lisans programlarına giriş puanı çok düştüğü için YDS yabancı dil bölümünde çok az net alan bir öğrenci dahi yabancı dil öğretmen adayı olabiliyor. Bu sorunun çözülmesi için her yabancı dil eğitimi bölümü kabul edecekleri öğrencilerden bekledikleri minimum yabancı dil net sayısını belirleyip bu sayıya göre bölüme öğrenci kabul edebilir.
3. Ortaöğretimde sadece istekli öğrencilere daha fazla saat sunulan yabancı dil sınıfları verilebilir. Herkese eşit yabancı dil öğrenme ders saati verme isteği bazen hem isteksiz hem de istekli öğrencilerin bir arada olmasına ve istekli öğrencilerin kalabalık sınıflar yüzünden yeterli eğitim alamamalarına yol açabilmektedir.
4. Yabancı dil öğrenememe sorununun daha çok devlet kurumlarında gözlemlenen bir sorun olduğunu biliyoruz. Bu anlamda, özel kurumlardaki uygulamalar daha fazla

incelenmeli, araştırılmalı ve benzer uygulamalar devlet okullarındaki yabancı dil öğretiminin reformu için kullanılmalıdır. Örneğin, özel okulların öğretmen alım süreci şartları farklıdır, öğretmenler öğrenciler ile sadece yabancı dil ile iletişim kuruyorlar ve yabancı dil öğrenme ders saatleri daha fazladır.

5. Yabancı dil öğretmeni yetiştiren lisans programlarına öğrenci kabulünde, adayların sadece üniversite sınav notu değil ilköğretim ve ortaöğretim öğrenimi boyunca yabancı dil derslerinden aldığı notlar ve değerlendirme sonuçları da dikkate alınmalıdır.

Hizmet Öncesi Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştirme Programlarının İyileştirilmesi Önerileri

1. Yabancı dil öğretmeni yetiştiren bölümlerde akademisyenlerin sayıları ve nitelikleri artırılmalıdır. Öğretmen eğitimleri özellikle sınıfta yabancı dilin kullanımı konusunda öğretmen adaylarına örnek olmalıdır.
2. Öğretmen adaylarının öğretmenlik deneyimleri video çekimi ve kendi performanslarını değerlendirme gibi yöntemlerle sistematik bir şekilde incelenmelidir. Öğretmen yetiştirmede teknolojik araçlar kullanılmalıdır.
3. Öğretmen adayları ile alanda çalışan öğretmenler arasında iletişim sağlanmalı. Alanda çalışan öğretmenler, okul sahipleri, yöneticiler hatta öğrenciler ile görüşme imkânlarının oluşturulması için öğretmen eğitimi programlarına dersler konulabilir. Öğretmen adayları eğitimleri boyunca farkında olmadıkları birçok konunun mezuniyetten sonra önemini anlıyorlar. Bu farkındalığın daha erken sağlanabilmesi için alanda çalışan öğretmenler ile sürekli iletişim halinde olmaları faydalı olacaktır. Bunun sağlanabilmesi için MEB, YÖK ve Üniversitelerin Eğitim Fakülteleri ortak projeler yapabilirler.
4. Hizmet öncesi yabancı dil öğretmen yetiştirme programlarındaki en büyük sorunlardan biri staj (uygulama) dersleri. Bazı yerlerde bu derslere gereken önem verilemiyor. Öğretmen adayları gözlemlere katılmadan, pratik yapmadan sadece imza alıp bir dönem boyunca bu dersi geçebiliyorlar. Bu sorunun çözülmesi için bazı üniversitelerde olduğu gibi öğretmen adaylarının her ders saati için yapması gereken aktiviteleri içeren bir ders materyal dosyası olmalı ve bu dosya düzenli olarak öğretmen eğitimcileri tarafından kontrol edilmelidir. Ayrıca öğretmen adayları mentor öğretmen ve öğretmen eğitiminin onayı ile hazırladıkları ders planlarını uygulamak üzere haftada en az bir saat öğrencilere tek başına ders vermelidir. Bu dersler videoya çekilebilir ve öğretmen adayının uygulaması üzerinde yine mentor öğretmen ve öğretmen eğitimcisi tarafından geribildirim verilebilir.
5. Yabancı dil öğretmen adaylarının lisans eğitimleri boyunca bir sene yurtdışında eğitim görebilmeleri hem yabancı dilde telaffuzlarını geliştirecek hem de yabancı dilin kullanıldığı günlük hayatı tanımlarına fırsat verecektir. Yabancı dil öğretmen

adaylarının bu mesleğe özel ihtiyaçlarını karşılamak adına bir senelik yurtdışı eğitim tecrübelerinin olmasını sağlamak yurtdışından ülkemize sürekli çalışacak yabancı dil öğretmeni istihdam edilmesinden daha az maddi kaynak gerektirebilir. Özellikle Avrupa Birliği öğrenci değişim programlarında yabancı dil öğretmen adayları için ayrılan kontenjan veya kapasite arttırabilir ve yabancı dil öğretmen adaylarına yönelik özel projeler üretilebilir.

6. Yabancı dil öğretmen adaylarının lisans programlarından mezuniyet şartlarına eğitimleri boyunca düzenli olarak tutacakları öğrenme ve öğretme performans dosyalarının değerlendirilmesi de eklenebilir. Ayrıca mezuniyet şartlarına genel not ortalamasının yanında akıcı ve doğru iletişim becerilerinin ölçülmesi için bitirme sözlü sınavı eklenmelidir. Bu sınavın gerçekleştirilmesi için açık yönerge ve değerlendirme kriterleri oluşturulmalı, bunlar öğretmen adayları ile önceden paylaşılmalı ve sonuçlarda fikir ayrılığı olmaması adına sınavlar video ile kayda alınmalıdır.
7. Yabancı dil öğretmen adaylarının atamalarında diğer alan öğretmenliklerinden farklı olarak sadece KPSS sınavı değil yabancı dil öğretmen adayının hem dil becerilerini hem de uygulama bilgilerini ölçen atama sistemleri uygulanmalıdır. Özel okullarda bu uygulama zaten mevcuttur. Devlet kurumlarında öğretmen aday sayısının fazlalığı problemi ise öğretmen adaylarından yabancı dilde konuşarak kaydedecekleri ve neden yabancı dil öğretmek istediklerini, yabancı dil öğrenme ve öğrenmeye bakış açılarını anlatacakları bir ön görüşme videosu ile çözülebilir. Ya da KPDS yerine içinde konuşmanın da ölçüldüğü TOEFL veya IELTS sınav sonuçları istenebilir.

Hizmet İçi Yabancı Dil Öğretmeni Destek Sistemlerinin İyileştirilmesi Önerileri

1. Yabancı dil öğretmen hizmet içi seminerlerinin sayısı arttırılmalı ve bu seminerlerin tanıtımları daha etkin bir şekilde yapılmalıdır. Bu seminerlere katılmak isteyen yabancı dil öğretmenlerine idarenin desteği sağlanmalıdır. Yabancı dil öğretmenleri eğer yabancı üniversitelerin desteklediği ücretli hizmet içi seminerlere katılmak isterlerse MEB tarafından maddi olarak ya da terfi yoluyla desteklenmelidir.
2. MEB'in daha önce uygulamaya koyduğu "formatör" öğretmenler sistemi oldukça iyiydi. Fakat diğer branşlarda devam etmesine rağmen yabancı dil öğretmenliği alanında bu uygulama devam etmedi. Bu uygulamanın yeniden başlaması ve sistematik olarak devam etmesi faydalı olacaktır.
3. Yabancı dil eğitimi alanında birçok çalıştay oluyor fakat öğretmenler ya zaman ya da maddi imkanlar sebebi ile farklı illerden bu çalıştaylara katılamıyorlar. Özellikle kendilerini geliştirmeye istekli yabancı dil öğretmenleri başka illerdeki çalıştay veya seminerlere katılmak için desteklenmelidir.

4. Yabancı dil öğretiminde çok fazla pratik yapılmasına, dolayısıyla çok fazla materyal kullanılmasına ihtiyaç vardır. Fakat tek kitap kullanıldığı için destek materyalleri yetersiz kalmaktadır. MEB yabancı dil öğretmenlerinin ana kitap yanında kullanabilecekleri ve onaylanmış yabancı dil kitaplarını bir liste halinde tavsiye edebilir.
5. Alanda çalışan yabancı dil öğretmenlerinin değişim programları ile yurtdışında bir yıl çalışmaları için projeler hayata geçirilebilir.